आर्य्यकर्म्मणि युञ्जानः पापे वा पुनरीश्वरः । व्याप्य भूतानि चरते नचायमिति लक्ष्यते ।
हेतुमात्रमिदं धातुः शरीरं चेत्रसंज्ञितं । येन कारयते कर्म्म शुभाशुभफलं विभुः ।
पश्य मायाप्रभावोऽयमीश्वरेण यथा कृतः । यो हन्ति भूतैर्भूतानि मोहयित्वात्ममायया ।
अन्यथा परिदृष्टानि मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिः । अन्यथा परिवर्त्तन्ते वेगा इव नभस्वतः ।
अन्यथैव हि मन्यन्ते पुरुषास्तानि तानि च । अन्यथैव प्रभुस्तानि करोति विकरोति च । ११५०
यथा काष्ठेन वा काष्ठमश्मानञ्चाश्मना पुनः । अयसा चाप्यथश्छिन्द्यान्निर्व्विचेष्टमचेतनं ।
एवं स भगवान् देवः स्वयम्भूः प्रपितामहः । हिनस्ति भूतैर्भूतानि च्छद्म कृत्वा युधिष्ठिर ।
संप्रयोज्य वियोज्यायं कामकारकरः प्रभुः । क्रीडते भगवान् भूतैर्ब्बालक्रीडनकैरिव ।
न मातृपितृवद्राजन् धाता भूतेषु वर्त्तते । रोषादिव प्रवृत्तोऽयं यथाऽयमितरो जनः ।
आर्य्यान् शीलवतो दृष्ट्वा ह्रीमतो वृत्तिकर्षितान् । अनार्य्यान् सुखिनश्चैव विक्लानिव चिन्तया । ११५५
तेवमामापदं दृष्ट्वा समृद्धिञ्च सुयोधने । धातारं गर्हये पार्थ विषमं योऽनु पश्यति ।
आर्य्यशास्त्रातिगे क्रूरे लुब्धे धर्म्मापचायिनि । धार्त्तराष्ट्रे श्रियं दत्त्वा धाता किं फलमश्नुते ।
कर्म्म चेत् कृतमन्वेति कर्त्तारं नान्यमृच्छति । कर्म्मणा तेन पापेन लिप्यते नूनमीश्वरः ।
अथ कर्म्मकृतं पापं नचेत् कर्त्तारमृच्छति । कारणं बलमेवेह जनान् शोचामि दुर्ब्बलान् ।
इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि अर्ज्जुनाभिगमनपर्व्वणि युधिष्ठिरद्रौपदीसंवादे त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३० ॥
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ वल्गु चित्रपदं श्लक्ष्णं याज्ञसेनि त्वया वचः । उक्तं तत् श्रुतमस्माभिर्नास्तिक्यन्तु प्रभाषसे । ११६०
नाहं कर्म्मफलान्वेषी राजपुत्रि चराम्युत । ददामि देयमित्येव यजे यष्टव्यमित्युत ।
अस्तु वाऽत्र फलं मा वा कर्त्तव्यं पुरुषेण यत् । गृहे वा वसता कृष्णे यथाशक्ति करोमि तत् ।
धर्म्मञ्चरामि सुश्रोणि न धर्म्मफलकारणात् । आगमाननतिक्रम्य सतां वृत्तमवेक्ष्य च ।
धर्म्म एव मनः कृष्णे स्वभावाच्चैव मे धृतं । धर्म्मवाणिज्यको हीनो जघन्यो धर्म्मवादिनां ।
न धर्म्मफलमाप्नोति यो धर्म्मं दोग्धुमिच्छति । यश्चैनं शङ्कते कृत्वा नास्तिक्यात् पापचेतनः । ११६५
अतिवादाद्ददाम्येष मा धर्म्ममभिशङ्किथाः । धर्म्माभिशङ्की पुरुषस्तिर्य्यग्गतिपरायणः ।
धर्म्मो यस्याभिशङ्कीः स्यादार्षं वा दुर्ब्बलात्मनः । वेदात् शूद्र इवापेयात् स लोकादजरामरात् ।
वेदाध्यायी धर्म्मपरः कुले जातो मनस्विनि । स्थविरेषु स योक्तव्यो राजर्षिर्धर्म्मचारिभिः ।
पापीयान् स हि शूद्रेभ्यस्तस्करेभ्यो विशिष्यते । शास्त्रातिगो मन्दबुद्धिर्यो धर्म्ममभिशङ्कते ।
प्रत्यक्षं हि त्वया दृष्टं ऋषिर्गच्छन् महातपाः । मार्कण्डेयोऽप्रमेयात्मा धर्म्मेण चिरजीविता । ११७०
व्यासो वशिष्ठो मैत्रेयो नारदो लोमशः शुकः । अन्ये च ऋषयः सर्व्वे धर्म्मेणैव सुचेतसः ।
प्रत्यक्षं पश्यसि ह्येतान् दिव्ययोगसमन्वितान् । शापानुग्रहणे शक्तान् देवेभ्योऽपि गरीयसः ।
एते हि धर्म्ममेवादौ वर्णयन्ति सदाऽनघे । कर्त्तव्यममरप्रख्याः प्रत्यक्षागमबुद्धयः ।
अतो नार्हसि कल्याणि धातारं धर्म्ममेव च । रात्रि मूढेन मनसा चेष्टुं शङ्कितुमेव च ।